

PRISIMENANT MONSINJORĄ ALBERTĄ TALAČKĄ

Prisimindamas ilgametį Anykščių kleboną ir dekaną MonsinJORą Albertą Talačką, džiaugiuosi, kad kultūra ir kultūriniu palikimu besirūpinančių žmonių dėka Anykščiuose įsikūrė Sakralinio meno centras, kuriame eksponuojamas Mons. Alberto Talačkos didžiosios gyvenimo dalies materialusis palikimas – jo rinkta ir branginta meno darbų kolekcija. Tai regimas ir anykštėnams prieinamas palikimas, gana gerai apibūdinantis ir Mons. A. Talačką. Kaip matosi iš šių darbų, MonsinJORas buvo žmogus, nemėgstantis ir nepriimantis kičinio meno. Jis buvo dvasios aristokratas, gilus intelektualas, žmogus, suprantantis meną, sugebantis matyti dalykus ir prasmes ten, kur kiti jų nepajėgia įžvelgti. Pavyzdžiui, aikštėje prie bažnyčios iškilus paminklui Antanui Baranauskui, MonsinJORas dažnai sakydavo „Baranauskas gyvas, žiūrėkit už akmens skulptūros! Jis žengia iš akmeninės arkos į Anykščius“. Jo pamąstymai apie gyvą, už akmens slypintį Antaną Baranauską ne vieną paskatino įžvelgti giliau, ieškoti to, kas matoma ne tik akimis, stengtis pajusti Baranausko dvasią, šviesų tikėjimo kultūra idealą, suvokti, kad dar ir šiandien Baranausko žyme paženklinti Anykščiai daug skolingi šiai iškiliai asmenybei, pagalvoti, kokios vertybės išugdo tokius žmones, kaip Baranauskas. MonsinJORas pats tai suprato ir sugebėjo parodyti kitiems. O tai jau dvasininko ir mokytojo bruožas – gebėjimas ugdyti laisvos dvasios ir gilių įžvalgų žmones.

Ir bažnyčioje, kiek atsimenu, jam kunigaujant nebuvo kičo. Modernaus meno darbai, atlikti tikrai talentingų menininkų, puikiai dera su tradicine bažnyčios aplinka. Tai profesionalusis menas, kuris, prigijęs sakralinėje erdvėje, kiekvieno žmogaus dvasiai duoda gražaus peno. O dar prisiminkime MonsinJORo rūpesčiu bažnyčios šventoriuje medžio drožėjo Rimo Idzelio sukurtas Kryžiaus kelio stotis, paminklą žymių anykštėnų tėvams pagerbti, kitus šventoriuje pastatytus paminklus – visi darbai padaryti labai gabių ir labai talentingų žmonių. MonsinJORas rūpinosi tų darbų atsiradimu būtent toje erdvėje ir toje vietoje, už kurią kaip parapijos klebonas buvo atsakingas ir kurią stengėsi padaryti patrauklią ir mielą tiek anykštėnams, tiek miesto svečiams. Tai liudija, kad Mons. A. Talačka buvo neeilinė asmenybė, subrendusi ir užaugusi savo kaip dvasininko pašaukimui, sugebanti įžvelgti esminius dalykus, puoselėti žmones suartinančias vertybes ir per meno kalbą rasti kelią į širdis žmonių, kuriuos tiesmukiškas pamokslavimas galėjo ne priartinti, o nutolinti nuo MonsinJORui brangių tikėjimo vertybių.

Gal deja, o gal ir ne, bet žmogus nėra angelas, todėl, manyčiau, niekada nereikia iš žmogaus daryti ikonos. Ir MonsinJORas A. Talačka buvo tik žmogus. Žmogus su ypatinga dvasia, su giliom įžvalgom, su išskleistu intelektu, bet vis dėl to tik žmogus, kuriam nesvetimi ir žmogiški ribotumai, ir tokie niuansai, kurie ir žeidžia kitus, ir širdyje palieka nuosėdas ilgiems

metams. Būdamas griežtas ir bekompromisinis sau pačiam, dažnai būdavo pilnas griežtumo ir kategoriškumo kitiems. Kartais toks kategoriškumas pasireikšdavo ten, kur, mano manymu, reikėjo daugiau švelnumo, supratimo ir tėviško patarimo. Sykį, dar tarybiniais laikais, į Anykščius buvo paskirtas jaunas, neseniai mokslus baigęs vikaras. Taip atsitiko, kad vienas metais kunigėlis pramigo ir pavėlavo į Velykų ryto pamaldas. Kai jis atbėgo bažnyčion, Monsinjoras su Velykų procesija jau buvo beinaš aplink bažnyčią. Kunigėlio pasiteisinimo Monsinjoras net nesistengė išgirsti ir tokio „prasižengimo“ negalėjo nei pateisinti, nei atleisti. Ir daug metų po to įvykio vis pasipiktinęs kartodavo „Pamanyk, kunigas Velykas pramiegojo...“. O pats „prasižengėlis“ pasakojo, kad jis visą naktį su jaunimu budėjo bažnyčioje, adoravo Švč. Sakramentą. Likus kelioms valandoms iki pamaldų pradžios parėjo namo truputi prigulti ir prabudo jau gaudžiant Velykų varpams. Monsinjorui Albertui Talačkai buvo tai didžiausia tragedija. Dar ir dabar vyskupas ar buvę Monsinjorui artimesni kunigai, iš jo paties tą nutikimą girdėję, dažnai jį savo tarpe pakomentuoja ar net anam kunigėliui prikiša – matai, kaip tu Velykų procesiją pramiegojai! Jaunesni kunigai iš to nutikimo tik draugiškai pasišaipydavo, bet kunigui, šios istorijos herojui, tas smerkimas ir nuolatinis priminimas buvo gana skaudus, juolab, kad tai įvyko be lašelio piktos valios. Gal būtų užtekę subrendusio, didelę gyvenimo patirtį turinčio klebono ir jauno kunigėlio nuoširdaus pokalbio, tėviško patarimo, ir niekam nebūtų likę nuosėdų.

Manau, kad šio epizodo pasakojimas nėra net menkiausias bandymas sumenkinti Monsinjorą A. Talačką. Tai tik rodo, kad ir jam buvo nesvetima žmogiški dalykai – ir klaidos, ir ne visada teisingi vertinimai, ir nesugebėjimas atleisti. To pas kiekvieną iš mūsų, deja, apstu. Žmogui mirus, mes linkę jį padaryti ikona, prieš kurią galėtume lenktis. Mums reikia asmenybių, kurias galėtume padaryti atramos tašku savo ieškojimuose, kryptimi savo kelyje, švyturėliu ilgos kelionės pabaigoje, bet niekada negalime užmiršti, kad tai tik žmonės su savo silpnybėmis ir trūkumais, su savo ieškojimais ir atradimais, su savo supratimais ir nesupratimais, su savo subjektyviu vertinimu. Toks buvo ir Monsinjoras A. Talačka. Manau, kad tas jo charakterio įvairiapusiškumas jį dar labiau priartina prie mūsų – arba mus prie jo. Jei Monsinjoro ribotumai pasirodytų tokie artimi ir mums, tai gal ir Monsinjoro pastangos kurstyti dvasios ugnį, ugdyti intelektą, džiaugtis žmonių kūrybiškumu, skleisti tikėjimo šviesą turėtų ir mums nebūti svetimos. Iš tokių asmenybių kaip Monsinjoras A. Talačka mes galime mokytis pažinti patys save.

Mano bendravimas su Monsinjoru A. Talačka visada buvo labai nuoširdus. Man atvažiavus į Troškūnus 1990 m., jis priėmė mane labai šiltai. Visada kviesdavosi į Anykščius – į atlaidus, į šventes. Pats atvažiuodavo į Troškūnus atlaidams vadovauti. Po šv. Mišių, prie stalo – visada pasitempęs, aristokratiškas, orus, bet be mažiausio pasipūtimo ar susireikšminimo šešėlio. Imponuodavo ir savo dvasios kultūra, ir savo išvaizda.

Metai bėgo, atėjo 1995-ieji. Tie metai MonsinJORUI buvo gana skausmingi, kadangi dėl ligos ir senatvės turėjo pasitraukti iš klebonavimo ir iš aktyvaus gyvenimo parapijoje. Tai buvo didelis iššūkis, pareikalavęs daug dvasios stiprybės. Taip sutapo, kad tais metais tapau Panevėžio vyskupijos generalvikaru. Prisimenu, kalbant apie galimus kunigų perkėlimus iš vienos parapijos į kitą, pirmas paskyrimas, kurį su vyskupu aptarėme, buvo naujo Anykščių klebono paskyrimas, taigi ir MonsinJORO A. Talačkos atleidimas iš užimamų pareigų. Buvo sutarta Anykščių klebonu ir dekanu skirti kun. Vladą Rabašauską, tuometinį Svėdasų kleboną, o kunigą Stanislovą Krumpliauską skirti klebonu į Svėdasus. Svėdasų klebonas, pradžioje sutikęs, vėliau atsisakė važiuoti. Kunigas S. Krumpliauskas jau buvo pasiruošęs išvykimui, tad vietoje Svėdasų jam teko važiuoti į Anykščius, nors dekanato pareigos buvo paliktos Svėdasuose likusiam klebonui V. Rabašauskui. Tai buvo pirmieji paskyrimai, kuriuos vyskupo K. Preikšo pavedimu atspausdinau rašomąja mašinėle. MonsinJORAS labai išgyveno tuo metu. Kaip kunigas ir kaip išmintingas žmogus jis puikiai suprato, kad atėjo laikas pasitraukti, kad kitos išeities nėra, ir vis dėlto krintosi, kad jau tampa nebereikalingas, eina užmarštin, išbraukiamas iš to gyvenimo, kuriam atidavė visas jėgas ir širdį. Bet, ačiū Dievui, atėjęs kunigas Stanislovas apgaubė MonsinJORĄ ir rūpesčiu, ir globa, ir priežiūra. Žinau, kad tarp jų buvo labai šilti ir malonūs santykiai. Ir savo ligoje, savo senatvėje, pradėjęs smarkiai silpnėti proto galioms, MonsinJORAS kunigo Stanislovo asmenyje rado nuoširdų globėją.

MonsinJORAS Albertas Talačka visada didžiuodavosi Anykščiais, kuriuos laikė vienu iš šviesiausių Lietuvos kampelių. Didžiuodavosi žmonėmis, kilusiais iš Anykščių, įnešusiais didelį indėlį į mūsų kultūrą tiek praeityje, tiek ir MonsinJORO gyvenamuoju laiku. Jis visada kviesdavosi pas save meno žmones ir pats buvo jų mėgiamas. Menininkams, intelektualams tiek klebonijos durys, tiek ir MonsinJORO širdis visada būdavo atviros. Jo kukliame kambarėlyje ir jo vidiniame pasaulyje užteko vietos ir iškiloms asmenybėms, ir kiekvienam anykštėnui, užsukusiam pas jį su reikalu, prakalbintam gatvėje, anykštėnui, į kurį MonsinJORAS kreipdavosi iš sakyklos ir už kurį aukodavo šventąją sekmadienio Mišių auką.

Kan. Saulius Filipavičius